

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus II. De foro competenti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

care, quatenus cognitio ad eum spectat. Nam sunt, quæ non nisi à Pont. judicandæ, veluti si agatur de privilegiis Sedis Apostolicæ, *c. cum venissent 12. h. t.* Finire controversias quam citissime, debita observata solemnitate, ne lites fiant immortales, & partes gravibus impensis onerentur.

12 Jure civili intra triennium causa civilis est terminanda, addita pœna in eos, per quos statbit, quò minus terminetur. Præterea eo decurso finitur instantia, quæ agere pergenti renovanda, cum omnibus iis, quæ ad litem ordinationem pertinent, *l. properandum 13. §. 1. C. h. t.* Illis tamen salvis, quæ concernunt litem decisionem, cujus ordinis sunt acta probatoria, quæ & alio in judicio vim habeant, *l. pen. in fin. C. de receptis arbit. l. ult. C. de restib.* Quæ decisio cum præcipue sit fundata in publica utilitate, non admittit partium prerogationem, quia juri publico privata pacta non prævalent. Vid. Natta ad *Clem. sepè nu. 71. de verb. signif.* Causa criminalis intra biennium à lite contestata finienda, *l. 3. C. ut intra certum tempus crim. q. term.* Ratio videtur esse, quod publicæ causæ privatis sunt potiores, aut potius quod triste sit longo tempore in reatu hæerere. Quo modo ejus pœna sublevanda dicitur, qui longo tempore fuit in reatu, *l. si diutino D. de pœnis.* Si interea temporis per partes in compromissum itum fuerit, dictum tempus non videtur labi, *arg. Clem. quamdiu de appell. auth. si tamen C. de temporib. appellat.*

13 Est autem controversum, An ista dispositio juris civilis obtineat jure Canonico? R. Esse qui negent, per *text. in c. pen. h. t.* ubi etiam decurso triennio juberet nihilominus delegatus causam cognoscere. Abbas & alii ad *d. c. pen.* Verius tamen est, non esse differentiam inter hæc jura quoad hanc materiam, cum per Canones nullibi sit contrarium dispositum, & ratio abbreviandarum litium etiam hoc jure militet, *c. finem 5. inf. t. 14. de dolo & contum.*

14 Covarr. ad *c. quamvis p. 2. §. 2. n. 10.* Nihil facit, *d. c. penult.* cum in illo tantum agatur de jurisdictionis perpetuatione, qua per lapsum triennii delegatus non privatur? neque enim finitur nisi modis, de quibus supra *tit. de off. & potest. jud. deleg.* Ut causam cognoscere deinceps non impediatur, nova nimirum inchoata

instantia, quod & insinuat Innoc. *d. c. pen.* In quo non eadem maneat instantia, an vero sit diversa, non decernitur; ut res illa determinanda veniat secundum jus civile; *arg. c. 2. de novi operis nuntiat.* Quod facit Concil. Trid. quod intra biennium, à die moræ litis, si judicium terminatum non fuerit, dat licentiam adeundi judicem superiorem, *Sess. 24. de reformat. c. 20.* Quod ipsum rectè dicitur procedere tantum in casu, quo stat per judicem, quò minus causa definitur, non etiam si ob causæ qualitatem, aut partium cavillationem, ne puniatur, qui non deliquit, & commodum reportent, qui cavillationibus suis tempus protraxerint, *d. c. penult. h. t.* Et ita resolvisse dicitur Congregatio Card. sacri Concil. Interpretum.

Permissa omnia ea Judici, sine quibus commissa jurisdictio commodè exerceri nequit: quo modo citat partes, cogit comparere, respondere, contumaces excommunicationi subijci, *c. 1. h. t.* Personaliter tamen ut quis compareat jubere non potest, nisi ex speciali Pont. mandato, aut causa exigente præsentiam, ut quia criminalis, aut quia agitur de veritate dicenda, *c. 1. eod. in 6. & alias de quibus Gloss. in c. Pastoralis 14. h. t.* Facta quoque per principales personas proponenda, *d. c. 14.* Mulierum testimonium si necessarium fuerit, non ipsæ vocandæ coram iudice, sed ad eas mittendus, qui depositionem excipiat, *c. eod. in 6.* Præterea punit convictum coram se Clericum, non etiam coram laico tamquam non suo iudice, *c. 4. h. t.* suspendendo, interdicens, deponendo, trahendo brachio sæculari, non tamen pro quibusvis criminibus, *d. c. 4. in fine, & non alias, quam si sit incorrigibilis, c. cum non ab hominibus 10. h. t.* qua de re latius infra, *ad tit. de pœnis.*

TITULUS II.

De foro competentis.

SUMMARIUM.

1. Citatio, Principium instituendi iudicii, alia est verbalis, alia realis.
2. Forum competentis quis?
3. Citatus coram iudice incompetente impunitè non comparet.

4. Res

4. Reo dicente se Clericum e jus sit cognitio.
 5. Sortitur quis forum ratione domicili.
 6. Ratione rei sita.
 7. Ratione coi. rati.
 8. Ratione causa.
 9. In causa possessoria rei Ecclesiastica an laicus sit iudex competens.
 10. Item ratione delicti.
 11. Ratione privilegii.
 12. Clericus coram quo iudice conveniendus, etiam in criminalibus.
 13. Laicus iudicans Clericum excommunicatus ipso iure.
 14. An e conveniens Clericum coram laico?
 15. Causa civilis Clerici an laico recte delegetur.
 16. Causas spirituales laico S. P. recte delegat.
 17. Non etiam Episcopus aut alius Pralatus.
 18. Laicus delinquens una cum Clerico non gaudet privilegio fori.
 19. Clericus de causis temporalibus laicorum quando cognoscere possit.
 20. Clericus foro suo renuntiare non potest.
 21. Ne quidem adito juramento.
 22. Clericus renuntians, aut prorogans forum suum quas penas incurrat.
 23. Poena illa non incurritur sola citatione.
 24. Clericus nequidem ratione rei sortitur forum laici.
 25. An neque ratione tutela aut cura?
 26. 27. Clericus laici hares ubi conveniendus.
 28. In causa evictionis rei laico vendita eius iudicem sequitur.
 29. Clericatus superveniens iudicio inchoato non nocet.
 30. Suscipiens Ordines post delictum an exemptus a foro laici?
 31. Exemptio Clericorum a iurisdictione an sit juris divini.
 32. An Papa potuerit Clericos in temporalibus eximere a iurisdictione Principum?
- P** Rincipium instituendi iudicii est Citatio, qua quis in iudicium vocatur iuris experiri causa. Omitti ea non potest, ut dictum Tit. superiori, quia alias iudicium non procederet, cum nemo inauditus sit damnandus. Alia est verbalis, qua fit per apparitorem, aut literas, vel edicto publico, c. fin. inf. tit. 15. Alia realis, qua fit per apprehensionem personae, ex mandato iudicis, l. fin. C. de exhiben.

ris, & quidem rei non actoris; est enim iudiciorum communis forma, ut instituantur in foro rei, l. 2. C. de iurisd. quod sequitur actor, c. 5. hoc tit.

Forum est exercendorum iudiciorum locus, sive sedes iurisdictionis. Competens forum est ordinaria iurisdictionis sedes, cui reus est subiectus; & quidem immediate: nam, proximo iudice omisso, non recte trahitur reus ad ulteriorem. Quomodo Archiepiscopus non est competens iudex in prima instantia subditorum suis Suffraganeis, c. 1. eod. in 6. Excipitur Rom. Pont. ad quem immediate & in prima instantia quis recte vocatur, quod illi sit iurisdictione immediate in omnes Christianos, etiam in prima instantia; nisi sub sit justa & necessaria causa revocandi domum, uti ratione legationis, c. fin. h. e. nisi tamen in loco legationis contractus sit initus; l. 2. §. omnes D. de iur. qua de re Covar. Pract. quast. c. 5. Coram incompetente iudice citatus impune non comparet, l. fin. D. de iurisd. cum extra territorium jus dicenti impune non pareatur; nisi ad hoc, ut de iurisdictione cognoscatur, l. 5. de iud. Si tamen non sit notorium, vocatum non esse de territorio vocantis Clem. Pastoralis, illud de sent. excom. nam quae sunt certa, non sunt amplius certioranda.

Q. An reo se dicente Clericum, cognitio ejus spectet ad laicum? R. potius ad Clericum spectare, cum sit causa Ecclesiastica, non tractanda a laico, c. 2. sup. de iud. Interim laicus iudex etsi supersedere debeat in causa cognoscenda, c. 3. inf. de ordine cognit. incarceratum tamen non relaxabit, cum iudicio pendente nihil sit innovandum, Innoc. 10. e. ut fama inf. de sent. excom. Vide Covar. Pract. quast. c. 33. Barbosa ad l. Titia 35. n. 23. & n. 42. D. soluto matrim. & Remiss. ad Conc. Trid. Sess. 23. c. 6. de reformat. V. Conjuram deferens.

Sortitur quis forum ratione domicili, quod certum alibi fixit, inde non recessurus, nisi nihil avocet, l. Civis 7. C. de incolis lib. 10. Quo modo incolae ibi conveniuntur, ubi habitant, quatenus ibi quarent: nam domicilium habitationis saltem [originis enim semper manet, cum sit naturale, l. de origine C. de munic. lib. 10.] pro lubitu mutari potest, aliud transferendo rerum suarum ac fortunatum summam, l. de

l. domicilium D. ad municipal. Hæres sequitur domicilium defuncti, ejusque forum, l. Hæres absens 19. D. de iudic.

6. Sunt autem causæ, ex quibus conveniendi alibi aliquem est licentia. Primò, Ratione rei, de qua questio: ut enim in personam agens, illam sequitur, ita agens in rem, eam, ubi sita est, petit, *l. 3. Cod. Vbi in rem actio exer. deb. ubi dictum agi in possessorem, qui iudicium non subterfugiet, laudando suum auctorem, quatenus habet rei restituendæ facultatem: nam alias laudando suum auctorem, iudicium reale non sustinetur l. 1. C. h. 2. Res sit mobilis, an immobilis, non refert, l. quod legatur 38. D. de iudic. Ubi excipitur Clericus, qui ratione rei non rectè convenitur coram laico, ut patebit ex his, quæ inferius dicentur.*

7. Secundo, ratione contractus? censentur enim contrahentes loci legibus se accommodasse, nisi conventum fuerit de solutione alibi faciendâ, *c. Delicti inf. 1. 17. quod videatur ibi contractasse, l. contractasse 21. D. de oblig. & act. Si tamen ibi invenitur reus, arg. d. l. Hæres in prin. D. de iud. Et ita accipiendum vulgare axioma, quod habet, Ibi reum conveniendum esse, ubi res est. Quod si non compareat in loco contractus, citari à iudice istius loci potest; non quidem in eum effectam, ut persona ejus adficiatur; neq; enim subiectus est alieno iudici, ut excommunicari ab eo acqueat tamquam contumax: concernit enim excommunicatio personam subiectam, *l. innoc. in c. licet 10. h. t.* sed, si non compareat, ut decernatur missio in possessionem bonorum ibi existentium. Quod si nulla ibi sint, decerneretur missio in possessionem bonorum alibi existentium, cujus executio fiet per iudicem loci, *c. 1. §. contrahentes eod. in 6. Covar. Pract. q. c. 10. n. 3.* Sic et si agatur contra Clericum à iudice domicilii, habentem alibi beneficium, cuius crimen ex postc. privationem. Iudex domicilii sententiam quidem feret tamquam in subditum, executio tamen privationis faciendâ per iudicem loci, ubi situm beneficium, *c. postulasti 14. hoc tit.**

8. III. Ratione causæ: quo modo causa Ecclesiastica, qualis est beneficiorum, matrimoniorum, decimarum, & similibus, coram iudice Ecclesiastico est terminandâ, *c. 2. inf. qui filii sunt legit. Rodem & spectat causa juramenti, ad*

cujus observacionem etiam laicus coram Clerico convenitur, *c. 3. eod. in 6.* Feudalis causa, etiam Clerici, v. a fiallo existente, coram Domino feudi, licet laico tractanda, *c. 6. §. 7. h. t. ubi agitur de controversia feudi adversus Præpositum, & dicitur ea tractanda vel ab Ecclesia, si feudum ab ea dependeat, vel ab Imperatore, si juris sit Imperialis, & hoc quoad causas debiti officii, & amissionis feudi, non ultra. Est enim feudum res Domini, cujus interest bonum habere vassallum, qui & eatenus est quasi superior.*

Valde controversum, An causa possessoria rei spiritualis possit tractari per iudicem laicum? R. De rigore juris non posse: consuetudine tamen contrarium invaluisset, quæ quatenus nihil propter actus est admixtum, tolerari posse videtur, quod magis ad causam temporalem, quam spirituales videatur pertinere. Covar. Pract. q. c. 35. Guido Papa q. 1. Fachin. l. 3. Contr. c. 1. §. dixi ad D. tit. de iud. n. 8.

IV. Ratione delicti, in cujus enim territorio quis deliquit, ibi & expectat iudicium, *c. fin. h. t. qui tamen non minus alibi apprehendi & puniri potest, l. un. C. vbi de crim. agi oportet. ne crimina maneat impunita.* In gravioribus solet reus alibi captus remitti ad petitionem Iudicis loci, ubi deliquit, tum ut quod exemplo nocitum, poena emendetur, tum quia facilius ibi probatio. Covar. Pract. q. c. 10. n. 1. Malefactores Ecclesiarum etiam laici possunt & coram Iudice Ecclesiastico conveniri, *c. 8. h. t. uti & usurpantes jura Ecclesiastica, c. conquestus 16. h. t.*

V. Ratione privilegii personæ concessi. Sic miles coram magistro militiae convenitur, *tit. C. in quibus causis miles fori prescript. uti non poss.* Illi tunc coram Principe, *l. fin. C. vbi Senar. vel clariss. §. c. Studiosi etiam domicilium non habeant in loco studii, quoad contractus tamen & delicta coram suo Rectore conveniuntur, Auth. Habit a Cod. Ne filius pro patre, ubi ea de re pluribus actum. Uxorem mariti privilegium eximit à jurisdictione sui Iudicis, l. pen. D. de iurisd.*

Clericus Ecclesiasticum habet suum iudicem, etiam in criminalibus, *Auth. Statuimus C. de Episc. & Cleric. ut sententia laici minime ligetur, etiam in liquidis, cap. 2. eod. in 6.* Iam laicus Clericum iudicare præsumens

excommunicatur, *c. 7. sup. de arbitris*. Ratio in eo est, quod cum Clerici sint correctores morum, non aequè possint instituere, corrigere eos, quibus subiecti essent, & quia laicos non decet tractare spiritualia, Unde *c. 2. sup. tit. 1. de decretis*, ne laicis committantur spiritualia negotia.

Q. An ipso jure excommunicatio infligatur?

13 R. Gloss. in *d. c. 2. b. 1. velle*, tantum esse extendendam sententiam: sed contra dicendum, esse sententiam latae, propter verbum, *sequestratus sit*, quod est executivum. Ita tenet Glossa in *c. 2. de haeret. in 6. quam sequitur Abbas in d. c. 2. in fine h. 1.*

14 Vocans coram laico iudice Clericum laicus non videtur excommunicatione notari, cum ejus mentio non fiat in *d. c. 2. nec alibi* inveniatur expressum, nisi in laico iudicante Clericum, & Clerico vocante Clericum ad iudicia publica, id est coram laico, *c. si diligenti 12. h. 1.* quod non est extendendum ad laicos, cum poenam contineat. Non fert tamen impune laicus Clericum conveniens coram iudice laico, cum causa cadat, iudicatum non teneat, iudex iudicandi potestate privetur, *Aut statuitur eod. de Episc. & Cleric.*

15 Quod vero ad civilia negotia attinet, ea laicis delegari posse vult Gloss. in *d. c. 2. & Felinus ibid. n. 1. alios citans per e. Exposita 11 sup. de arbitris*, ubi in laicum fuit compromissum. Et hoc, quia reus singularis causa committitur, non etiam universitas causarum: videtur enim commissio ordinaria iurisdictionis, secundum dicta superius, *tit. de officio iud. deleg. qualis non potest committi laico*. Ratio diversitatis est, quia hoc casu suo nomine exerceret iurisdictionem in Clericos, quod non decet, illo vero nomine delegantis tantum, cum propriam nihil habeat.

De eo dubitatum, An possit Pont. laico delegare causas spirituales? R. Non tantum civiles cum rectè delegare, sed etiam spirituales, *ut in can. prater §. ad hoc V. duci. dist. 32.* quae vult etiam posse committi laico per Pont. ut excommunicet, Abbas ad *c. Ecclesia 10. n. 5. & F. lin. ibid. n. 6. sup. de constit.* Non obstante *c. 2. sup. de iudicis, & aliis locis*, cum loquantur de communi & ordinario jure, supra quod est Pontifex. Et hoc ita quoad delegatam iurisdictionem, & in aliquo casu particulari:

nam ordinarium regimen Ecclesiae non potest Regibus aut laicis committi; nec fieri potest, ut ex vi Regiae potestatis Rex Clerico iudicet, cum iure divino sit statutum, ut per Episcopos gubernetur Ecclesia. Ut contrarium coherescere non possit una dispensatione, citra exceptionem ordinarii Ecclesiae regiminis, cum nequeat habere iustam & rationabilem causam. Quod vitium non subest, quando causa aliqua delegatur; hoc enim non divio jure prohibetur, cum delegatus fungatur vice delegantis, penes quem manet iurisdictionis Ecclesiastica.

Episcopi aut alterius Praelati commissio non habet eundem effectum, cum non possit mutare ea, quae sunt juris publici. Posterius tamen videri tenere commissio causae spiritualis facta Clerico simul & laico, *arg. c. per tuas 9. sub de arbitris*, quod Clerici, ut dignioris auctoritate nitatur iudicium. Verum non procedit hoc argumentum, cum arbitrium, non det aliquam iurisdictionem, ut dat delegatio.

Exempti itaque Clerici à laicorum iurisdictione, non tantum in civilibus, sed & criminalibus. Ubi quaeratur aliquis, An pro sit ea exemptio laico qui simul cum Clerico deliquit? R. Neutiquam prodesse, cum in qualibet persona ponatur delictum distinctum, *l. 1. C. de condit. furr.* Et facit eodem optimè textus in *l. si quis uxori 52. in princ. & §. 1. De furtis*, ubi cum uxore alicujus subtrahens res mariti furti tenetur, licet uxor non teneatur. Ad idem etiam facit textus in *l. Mulierij 74. D. de condit. & demonstr.* Videatur Gomez; *Var. cap. 10. n. 6. Covar. Pract. quest. c. 34. Fachin 9. Controv. c. 31.*

Temporales laicorum causae coram suo iudice sunt agitandae, neutiquam coram Clerico; nisi hoc admittat consuetudo, aut iudex sit negligens in exhibenda, iustitia, *c. licet 10. & 11. h. 1.* cuius defectum supplet Clericus, miserabilis quoque persona rectè ad Ecclesiam confugit, pro consequenda iustitia, *c. 12. parte 13. h. 1.* Non aliam tamen, laico iudice negligente, ad eundem est Clericus, quam si superior laicus desit: neque enim censetur deficere iustitiae exhibitio, quamdiu à superiore potest corrigi negligentia inferioris, *d. c. 10. Defectus iudicis spiritualis non potest corrigi, vel suppleri per laicum, c. qualiter 17. sup. de iudic.*

habet, cui ne quidem in habitu est potestas in Clericos. Denegante tamen Clerico iustitiam facere, videtur quid possit laicus, non per modum jurisdictionis, sed extrajudicialiter in officii sui consequentiam: quo modo accipiendus *can. Filius xvi. q. 7.*

20 Quæritur, An liceat Clerico renuntiare beneficio fori? Laico quidem id est permissum, *l. pen. Cod. De pactis*, quod iuri pro se introducto quilibet recte renuntiet; at Clerico minime, qui nec tacite nec expresse potest in se prorogare jurisdictionem laici. *Si diligenti 12. h. t.* Neque enim privilegium hoc datum cum persona, quam toti ordini, cui in iura interrogaretur, si Clericus, qui laico est dignior, ab eo iudicaretur. Ut hoc privilegium sit juris publici, cui minime renuntiat; & cessat decisio *d. l. pen. Innoc. & Felin. ad d. c. 12.* Nihil facit textus in *c. Dilecti 17. h. t.*, nam ibi non renuntiat privilegio ordinis, de quo hic sed tantum singulari privilegio certo loco concessio, ne scilicet possit conveniri extra mare: cuius derogatio, cum non concernat aliquod ordinis detrimentum, est servanda.

21 Quod adeo procedit, ut juramentam sub iuramentum prorogationi fori in laicos per Clericum, eam minime iustificat, cum juramentum illicitum non sit obligatorium, *c. 1. inf. De juram. ubi de eare latius*. Est autem hac in materia illicitum, cum tendat in alterius detrimentum, ordinis, uti dictum, Clericalis. Quo modo & in *d. c. 12. circa fin.* dicitur tale juramentum licite servari non posse, quod sit contra Canonica statuta.

22 Renuntians foro suo Clericus, aut vocans Clericum coram iudice laico, perdit causam, & à communionem habetur extraneus: quibus verbis non tam excommunicatio fertur, quam ferri mandatur, secundum Abbatem, *ad. d. c. 12. nu. 5. l. 21. & 22.* Præterea purgans se coram iudice laico in criminali negotio locum amittit, etiam si pro eo sententia feratur: in civili vero perdit quod evicit, si locum obtinere maluerit, *d. c. 12. inf. fine*. Quæ pœna non videtur ipso iure irrigi, sed per iudicem infligenda, secundum *Gloss. ad d. c. 12. V. causam perdant*; quod verbum, *perdant*, non tam sit præsentis, quam futuri temporis. Et facit, quod in dubio mitior in pœnis sit adsumenda pars.

Huc recte adducitur textus in *c. Gravem 13. inf. De excessib. Pralar.* ubi aperte requiritur sententia iudicis.

Per solam citationem hæc pœna non videtur incurri, cum textus *d. c. 12.* habeat, *ad iudicia pertrahant*, quod requirit litem contestationem, & effectum citationis: ut antè pœnitere liceat, *arg. Quamvis D. De in jus vocando*. Antè enim non tam quis petit, quam petere voluit.

24 Procedunt dicta non tantum si agatur in personam, verum & si in rem. Nam licet potius res videatur conveniri, quam persona, *l. Imperatores D. De publicanis & vectig.* persona tamen ad iudicium cogitur, & possit damnari ad restitutionem per laicum, contra *d. c. 12. Felin. in c. Quamvis 17. nu. 8. sup. tit. 1.* quamvis contrarium in plerisque locis habeat praxis. Vide dicta ad *tit. D. De iudic. nu. 79.* Excipitur causa feudalitatis, uti dictum paulò superius, coram domino aut ejus Curia tractanda.

25 Quæritur hic, An Clericus possit conveniri coram laico ex causa tutelæ, aut curæ? R. Id posse videri, quod non tam personæ causâ conveniatur, quam officii, *Gail. 1. Obser. c. 37. nu. 7. vers. Sexto*. Verum non respondet verbis *d. c. 12.* quæ Clericos conveniri coram laico omnino prohibent, quod indignum sit, eos à laico damnari. Quæ indignitas & isto casu obtinet, cum licet officii nomine, personalis tamen actionis causa Clericus coram laico conveniatur, quod isto cap. est prohibitum. Ut stante ratione prohibitionis, etiam ipsa prohibitio obtineat, ne sit imperfecta. Quod & de jure procedet in his, qui habent officia in Principum aula, de praxi tamen non servari tradit *Covarr. Pract. Quæst. c. 33. nu. 6.* dicens eos privari officii, & stipendiis, si declinaverint forum sæculare, quod & tradit *Clarus §. fin. q. 36. nu. 25.*

26 Quæritur & illud, An Clericus laici hæres, ut talis conveniatur coram laico? R. Iudicium inchoatum per defunctum coram laico, ibidem à Clerico successore perficiendum esse: ex eo, quod proprium privilegium non excuset hæredem, *l. Hæres absens 19. in princ. D. De iudic.* & quod de jure communi ibi sit iudicium perficiendum, ubi inchoatum. Quam sententiam, ut communem & veram, tenet *Covarr. Pract. qq. c. 8. nu. 3.* quamvis contravelit *Abbas in c. Quia nu. 11. & 12. sup. tit. 1. Felin. ibid.*

ibi d. num. 3. in fine. Scilicet quod instantia inchoata non traicit in heredem Clericum, communi regula, quod Clericus non debeat conveniri coram laico. Verum prior optatio vera est.

27 Quid si necdum iudicium sit inchoatum coram laico, sed post inchoatur? Sunt qui velint etiam tunc Clericum esse conveniendum coram laico: ex eo, quod non debeat qualitas obligationis mutari ex persona heredis, qui defunctum representat; & quod excusetur proprio privilegio, d. l. 19. in princ. & ibi Barbosa n. 104. pluribus seqq. quam opinionem tenet Vasq. De successu. i. §. 22. n. 7. Verius tamen hoc in casu Clericum esse conveniendum coram suo iudice, per d. c. 12. cum lis contra Clericum inchoetur, ex causa quidem defuncti, nomine tamen proprio se defendentem, cuius ideo inspicienda qualitas. Nihil obstat d. l. 19. quia loquitur de privilegio particulari, non de eo, quod iure competit, Covarr. d. c. 8. n. 4. Abbas & Felin. de loco, Gail. i. d. Obsev. c. 37. n. 8. Et est communis hæc opinio.

28 Est & questio, An Clericus in causa evictionis rei laico venditæ contra parere debeat coram eius iudice? R. Debere, cum non agatur primario contra Clericum, sed contra laicum emptorem, ad cuius defensionem tenetur venditor, etiam Clericus. Quod facit, quod in l. Venditor 49. in princ. D. De iudic. non obstante privilegio sui iudicis, cogatur venditor sequi forum emptoris hac in causa. Si tamen primò conveniatur Clericus, est coram suo iudice vocandus, Covarr. d. loco, n. 3. Fachin. lib. 2. c. 38. Gail. d. loco nu. 7.

29 Moveretur quoque dubium, An Clericatus superveniens faciat iudicium inchoatum coram laico cessare? R. Non videri, per textum in c. pen. h. t. ubi sola citatio facit nihil prodesse mutationem domicilii citato, quod minus compareat coram iudice citante, cum ibi iudicium semel acceptum, ibi finiri debeat, l. vbi 31. D. De iudicis. Nihil faciente privilegio superveniente, cum illud non faciat mutari statum causæ, l. pen. D. De iurisdict. l. 7. D. De iudic. Quo facit, quod dictum paulò ante, Clericum heredem laici teneri perficere iudicium coram laico inceptum. Et ita in civili causa procedere plerique tradunt, Spe-

cul. de Reo §. 1. num. 4. Abbas d. c. pen. in fine.

Quid si post delictum suscipiat Ordines? Plerisque velle, non esse iudici laico facultatem coercendi talem reum, tamquam exemptum ab eius iurisdictione, arg. l. Quicumque, §. reus De re milit. Nisi tamen in fraudem legis hoc egerit, quæ illi prodesse non debet. Quo casu minime æquum, eum liberari à foro iudicis secularis; arg. l. Hoc accusare in fine princ. 1. D. D. accus. Et hoc, etiam si necdum fuerit inchoatum iudicium, ne per eam liberatus reus à seculari potestate delictum impune ferat. Fraus præsumitur ex eo, quod accusatus aut denuntiatus, aut infamatus ordinari se fecerit, aut Religionem ingressus. Quo tamen casu non posse per iudicem secularem puniri reum, nisi quoad bona, tradit communiterteneri Covarr. Pract. q. c. 31. non etiam in corpore. Fraus si nulla appareat, liberari iurisdictione seculari per privilegium superveniens, per l. Non distinguemus 32. §. sacerdotis, D. De receptis urbis. Fraudem non subesse mutationis status, volunt præsumi ex voto Religionis, aut Ordinis antè emissio, idque probari sufficienter iuramento rei, propterea quod in his, quæ in animo consistunt, probatio sufficiens censetur ea, quæ fit proprio iuramento: qua tamen de re aliqui non immerito dubitant, quod facile sit jurare reo in sui liberationem, cum detrimentum publico. W. Challan. ad Consuet. Burg. Rub. 1. §. 5. fallax 14. nu. 57. Jul. Clarus §. fin. q. 98. nu. 4. dicant hanc rem non prodesse, quod, licet distinctus ad Clericatum habeatur pro Clerico, ex quo tamen nondum receptus in Clericis, non possit dici reus esse extra iurisdictionem secularis iudicis.

Controversa admodum questio est, An exemptio Clericorum à iurisdictione Laicorum sit juris divini, aut humani? R. Non patet eos contendere, indistincte esse juris divini, quos citat Vivius lib. 3. Commun. opin. 7. Clericus à potestate & Covarr. Pract. q. c. 33. nu. 1. Alios contra, esse juris humani, quos citat idem Covarr. d. loco n. 2. ipse mediam viam colligens, adferensque, divini juris esse in his, quæ sunt spiritualia, quod potestas circa ea à Deo commissæ sit eis, penes quos est potestas spiritualis. Quam non esse penes Reges, aut

coram

eorum subordinatam potestati, ex eo patet, quod potestas spiritalis & temporalis distinguantur. *can. Cum ad verum, & can. Duo sunt Dist. 96.* Ut necesse sit eam circa distinctas versari materias, & unamquamque sibi propriam vindicare, atque intra eam se continere, tamquam proprium objectum. Spirituales potestatis proprium objectum sunt res spirituales, quales sunt Clerici: temporalis autem res temporales. Probat hanc patrem Joannes Papa, *can. Si Imperator d. Dist. 96. Habet.* inquit *hac privilegia sua potestatis* [Imperator] *ut ejus beneficiis non ingratus contra dispositionem ecclesie ordinis nil usurpet. Ad sacerdotem enim Deus voluit, quae Ecclesia disponenda sunt, pertinere, nos ad saeculi potestates. Idem patet ex aliis Canonibus, can. Certum. can. Imperium. can. Quoniam Dist. 10. cap. Ecclesia sup. De constitut. & c. Sollicita De majorit. & c. Obed.* Humani vero juris in iis, quae circa temporalia & criminalia versantur, qualia in primitiva Ecclesia subiecta fuisse jurisdictioni Principum certum est, & constat sufficienter ex Covar. d. l.

32 Ubi quaesitum, An Papa potuerit, & conveniens fuerit eximi Clericos in rebus & causis temporalibus à jurisdictione Principum? R. Potuisse, & conveniens fuisse. Prior pars probatur ex indirecta potestate, quam in temporalibus habere Pontificem probatum supra, tit. De constitut. n. 19. & patet ex c. 2. sup. De majorit. & c. Obed. ubi Innoc. III. adserit, etiam in vito Imperatore, potuisse Pontificem Clericos eximere à jurisdictione laicorum. Estque ea communis Canonistarum sententia in d. c. Ecclesia sup. de constitut. pro qua faciunt varia loca c. fin. inf. de reb. Eccl. alienan. vel non c. fin. de censib. in 6. & c. passim de immunit. Eccl. Vid. Suarez de defens. Fidei Cathol. lib. 4. c. 3. n. 11. & seqq. Posterior pars ex eo probatur, quod Clerici sint res sacrae, ex vi consecrationis aut destinationis ad officium sacrum, atque ita dicens sit, eos cum tebus suis subesse potestati iis respondentis, spirituali scilicet. Indecens enim foret, ut, qui iudicibus temporalibus tamquam patres spirituales praesunt, ab iisdem in temporalibus judicentur & puniantur. Ab Imperatore, aut Principe potuisse eos eximi, nec iustitiae, nec rationi repugnat, cum tendat in favorem fidei & religionis, nullique noceat, nisi ipsum Principi concedenti

privilegium, qui potest sibi praedjudicare: ubi alterius non subest nocumentum, uti hoc in casu non subest. Exemptioni ista per laicos praedjudicari non potest: uti nec per consuetudinem, nisi forte non subest damnum ordinis. Videtur tamen Pont. ei detogare posse, cum ejus sit tollere legem, qui posuit. Quà ratione ipse temperavit aliquatenus hanc exceptionem in Clericis conjugatis, ut dicitur infra tit. De Cler. coniug. Et concilium Trid. Sess. 23. cap. 6. De reformat. non alias fori privilegium Clericis primae tonsurae permisit, quam si ma. oes XIV. annis beneficium obtinerent, aut si Clericalem habitum, & tonsuram deferentes, alicui Ecclesiae ex mandato Episcopi infervirent, vel in seminario clericorum, aut in aliqua schola vel Universitate de licentia Episcopi versarentur, quasi in via ad alios Ordines suscipiendos.

Exempti itaque Clerici à jurisdictione laicorum, subditi suo Episcopo, sine cujus venia ne quidem alterius personae Ecclesiasticae jurisdictionem in se prorogant c. Significasti 8. h. 1. & c. 1. eod. in eod. 6. idque ratione beneficii aut Ordinis ab eo collati.

TITULUS III.

De Libelli oblatione.

SUMMARIUM.

1. Libellus quis & cui edendus.
2. Qualiter concipiendus.
3. Causa perendi in actione reali & personali.
4. Actionis nomen an exprimendum?
5. Conclusio necessaria in civilibus, non in criminalibus.
6. Libellus quousque emendari & mutari possit remissive.
7. Anni, mensis, diei editio an & quatenus facienda.

Constituto foro, proponitur petitio per actionem, vel voce, uti in summariis & extraordinariis, in quibus proceditur de plano & simpliciter, quae actis inferitur, ut postea de ea constet, *Clem. Sap. de verb. Signif.* vel scripto, ut in ordinariis c. 1. h. 1. * diciturque Libellus, qui est scriptura actoris petitionem, ejusque causam continens.

Eden-